

Det frivilliga arbetet i Sverige som del av BNP

Ola Segnestam Larsson och Mats Wagndal
Ersta Sköndal Bräcke högskola och Statistiska centralbyrån

För första gången har det frivilliga arbetet i Sverige värderats ekonomiskt. Det har gjorts i ett samarbete mellan Ersta Sköndal Bräcke högskola och Statistiska centralbyrån (SCB).¹ År 2014 arbetade 3 750 000 personer frivilligt på en regelbunden basis om totalt 676 miljoner timmar. Det beräknade värdet av det frivilliga arbetet för år 2014 kan då uppskattas till 131 miljarder kronor, vilket skulle motsvara 3,32 procent av BNP år 2014. Detta värde kan exempelvis jämföras med detaljhandeln, där andelen av BNP år 2014 var 3,27 procent.

Det frivilliga arbetet i Sverige uppmärksammas allt mer.² Uppmärksamheten beror på flera olika faktorer. Till exempel ses frivilligt arbete som en del av medborgarnas historiska och nutida engagemang. Det finns också många politiker, organisationer och aktörer som önskar att uppmärksamma, bejaka, stödja och styra de som arbetar frivilligt. Frivilligt arbete bidrar vidare till gemensamma och samhällliga värden som socialt kapital, tillit och föreningsdemokrati. Slutligen har uppmärksamheten att göra med att nästan varannan svensk arbetar frivilligt på en regelbunden basis.

Med tanke på det frivilliga arbetets samhällliga betydelse i Sverige är det föga förvånande att det finns önskemål om att även värdera det frivilliga arbetet i ekonomiska termer. Det kan handla om att kunna jämföra det frivilliga arbetet med exempelvis givandet i Sverige eller med offentliga utgifter inom ett visst politikområde.

Det finns också ett specifikt önskemål om att inkludera det frivilliga arbetet i Statistiska centralbyråns (SCB) satelliträkenskaper för det civila samhället. I januari 2010 fick SCB i uppdrag av regeringen att ta fram statistik om det civila samhället i enlighet med FN:s statistiksystem för satelliträkenskaper om icke-vinstdrivande organisationer. Med det civila samhället avser SCB en arena, skild från staten, marknaden och det enskilda hushållet, där människor organiserar sig och agerar tillsammans i gemensamma intressen. En del som saknas i satelliträkenskaperna är värderingen av frivilligt arbete i monetära termer.

¹ Från början var det för SCB:s räkning ett regeringsuppdrag från 2010 som går ut på att ta fram statistik om det civila samhället i enlighet med FN:s statistiksystem för satelliträkenskaper om icke-vinstdrivande organisationer. Ersta Sköndal Bräcke högskola har sedan 1992 regelbundet undersökt det svenska frivilliga arbetet.

² Med frivilligt arbete avses här arbetsuppgifter som utförs obetalt och inom ramen för en ideell organisation i det civila samhället.

Ersta Sköndal Bräcke högskola och Statistiska centralbyrån har därför i ett gemensamt experiment och för första gången värderat det frivilliga arbetet i Sverige i ekonomiska termer. Med hjälp av metoden 'the replacement cost' har vi beräknat det totala ekonomiska värdet av alla arbetade timmar i Sverige under ett år och satt det i relation till bruttonationalprodukt (BNP) från samma år.³ Uträkningen bygger på data från Ersta Sköndal Bräcke högskolas återkommande undersökning av det frivilliga arbetet i Sverige och data från Statistiska centralbyrån när det gäller exempelvis löner, pensioner, befolkning och BNP.⁴

Bidrog mer än detaljhandeln till BNP

Resultatet av vår uträkning är att det monetära värdet av det frivilliga arbetet i Sverige år 2014 uppskattas till 131 miljarder kronor. I dagsläget inkluderas inte värdet av frivilligt arbete i beräkningen av BNP för Sverige. Det civila samhällets produktion, som omfattas av befintlig ekonomisk statistik, finns däremot med, där förädlingsvärdet var 126 miljarder kronor år 2014 eller 3,2 procent av BNP.⁵ Om vi även räknar med det frivilliga arbetets monetära värde i BNP skulle det civila samhällets totala ekonomiska bidrag till samhället, enligt beräkningarna ovan, hamna på 6,3 procent av BNP, det vill säga att det frivilliga arbetet mer än fördubblar det civila samhällets bidrag till BNP.⁶

Värdet av det frivilliga arbetet kan jämföras med andra delar av samhället eller branscher. En till storleken likvärdig bransch är detaljhandeln i Sverige, där andelen av BNP år 2014 var 3,27 procent.⁷ En annan jämförelse kan vara med penningflödena från stat, landsting och kommuner till ideella organisationer, det vill säga 54 miljarder kronor år 2014 eller knappa 1,4 procent av BNP⁸. Vi kan också genomföra enklare jämförelser med ekonomiska värderingar från andra länder. En studie uppskattar exempelvis värdet av det frivilliga arbetet i Storbritannien till 1,5 procent av BNP. I Kanada uppskattas värdet till ca 1,7 procent av BNP. När det gäller länder som USA och Australien finns det flera olika studier och värdet skiljer sig mellan de olika beräkningarna (mellan 2 och 5 procent i USA och mellan 7 och 8 procent i Australien).

Förändringar över tid

En integrerad del av våra gemensamma beräkningar har varit att uppskatta förändringar i det frivilliga arbetets andel av BNP över tid (1992–2014) samt fördelningar mellan kvinnor och män, olika åldersgrupper samt organisationskategorier. Om vi börjar med att redovisa

³ Metoden 'the replacement cost' innebär i korthet att värdet av frivilligarbetet avgörs av hur mycket det skulle kosta att betala en person för att genomföra samma arbete. Det finns fler alternativa metoder för att värdera frivilligt arbete i ekonomiska termer, inklusive exempelvis 'the opportunity cost method' eller 'the output method'.

⁴ Lönerna gäller för anställda, inklusive chefer, i det svenska civilsamhället och inkluderar arbetsgivaravgifter.

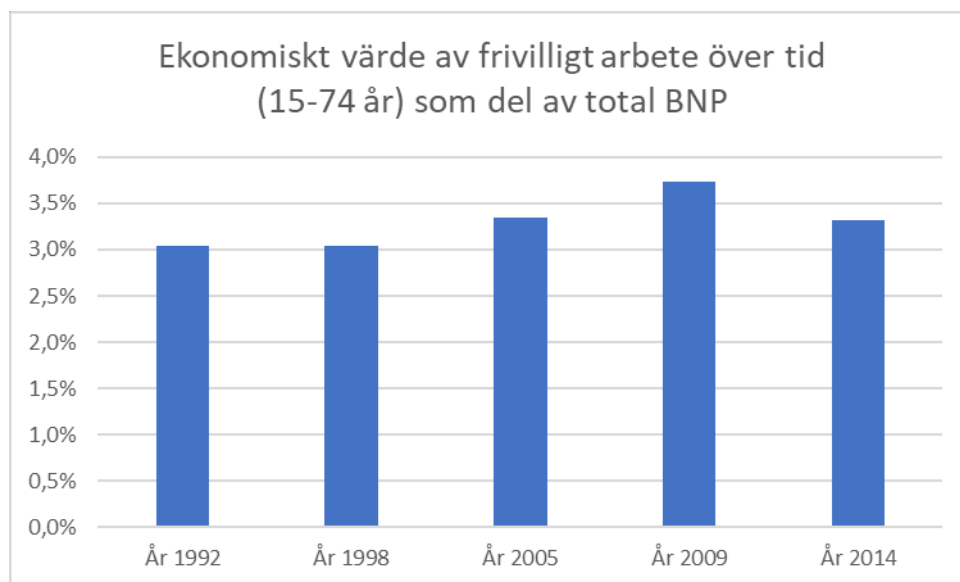
⁵ <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/naringsverksamhet/naringslivets-struktur/civila-samhallet/>

⁶ Den nya totala BNP inklusive det monetära värdet av det frivilliga arbetet skulle då vara på 4 072 miljarder kronor och det civila samhällets del skulle vara 257 miljarder kronor. Om vi skulle använda det nya totala BNP som underlag för uträkningarna skulle det frivilliga arbetets del av BNP vara 3,2 procent.⁵

⁷ Detaljhandeln utom med motorfordon och motorcyklar

⁸ <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/naringsverksamhet/naringslivets-struktur/civila-samhallet/>. I dessa siffror ingår förutom bidrag även köpt verksamhet från kommuner och landsting.

förändringar över tid visar det sig att det monetära värdet av det frivilliga arbetet i förhållande till BNP har ökat mellan 1992 till 2009 från 3,05 till 3,73 procent av BNP.⁹

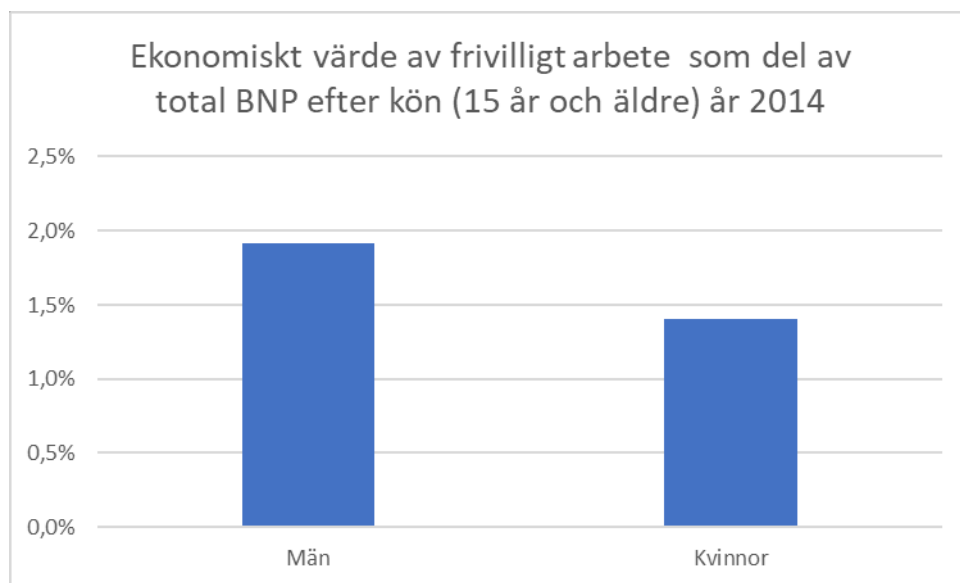

Källa: SCB och Ersta Sköndal Bräcke högskola

Fördelning mellan kvinnor och män

Vi är också intresserade av hur det frivilliga arbetets andel av BNP fördelar sig mellan kvinnor och män. År 2014 bidrog män med 57,7 procent medan kvinnor bidrog med 42,3 procent av det beräknade monetära värdet av det frivilliga arbetet. Det motsvarar för männen 1,9 procent och för kvinnorna 1,4 procent av BNP. Det finns fler orsaker till att värdet skiljer sig åt mellan kvinnor och män. Det är exempelvis fler män än kvinnor som arbetar frivilligt och män arbetar även i genomsnitt fler timmar frivilligt. Det finns också skillnader mellan kvinnor och mäns löner i civilsamhället, vilket påverkar värderingen av det frivilliga arbetet.

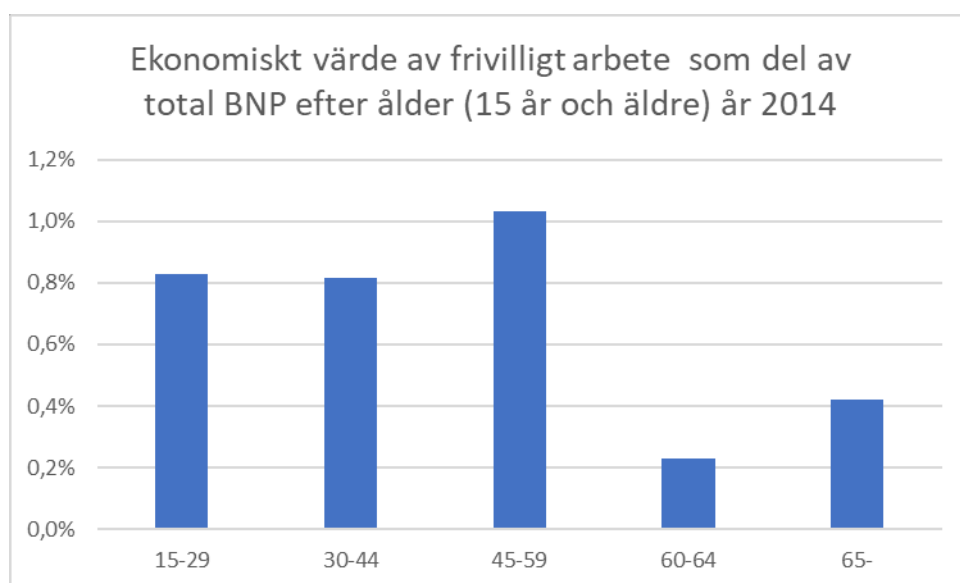
⁹ En anledning till den lägre nivån år 2014 på 3,32 procent av BNP är att det för detta år har det tagits fram mer uppgifter med olika skärningar, som uppdelning på kön, organisationsform och ålder. Detta har gjort att uppgifterna för år 2014 har behövt viktas. I detta fall har den skärning som hade lägst nivå mot BNP använts för att inte överskatta det monetära värdet av det frivilliga arbetet. Om år 2014 inte hade behövts viktas, och enbart gått på liknade beräkning som för de andra åren, hade det frivilliga arbetets monetära värde av BNP varit 3,73 procent, alltså på samma nivå som år 2009.

Källa: SCB och Ersta Sköndal Bräcke högskola

Fördelning i ålder

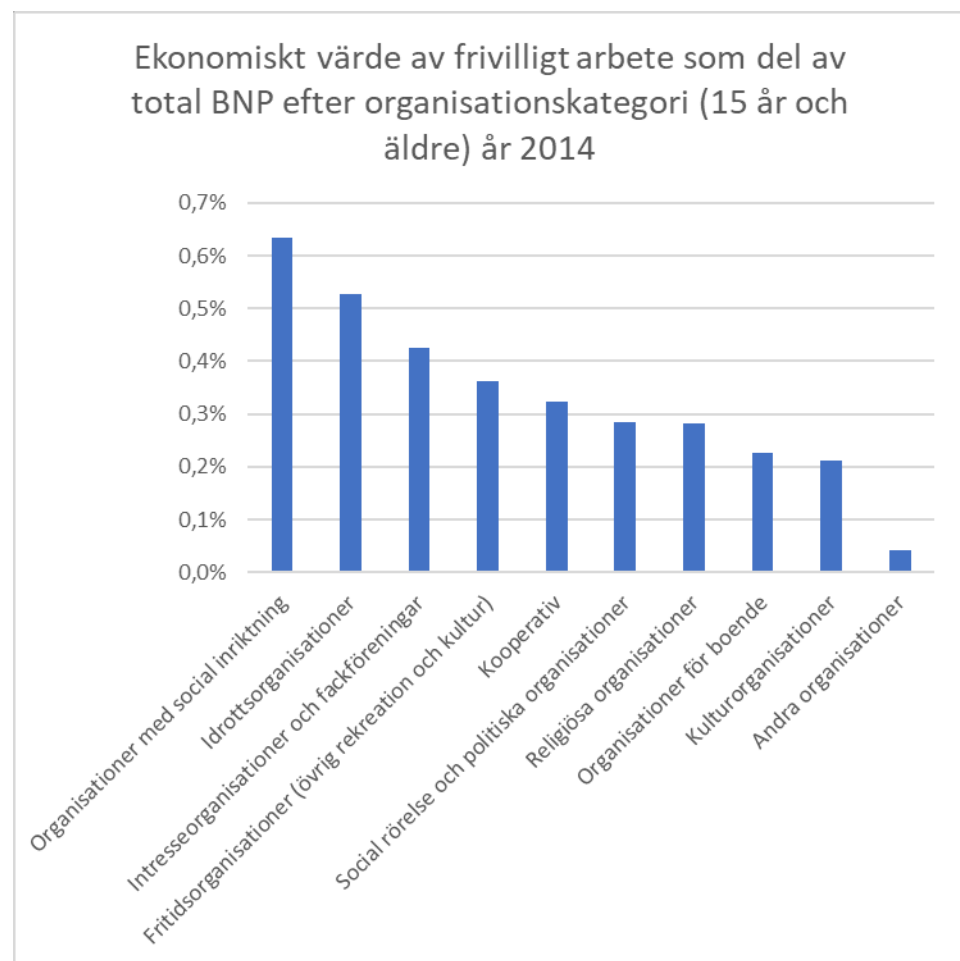
När det gäller olika åldersgruppers bidrag till BNP bidrog personer mellan 45 och 59 år med drygt 1 procent av BNP år 2014. Det var också den åldersgrupp som bidrog mest till det beräknade monetära värdet av det frivilliga arbetet. År 2014 bidrog personer mellan 15 och 59 år med 80 procent och personer 60 år och uppåt med 20 procent av det beräknade monetära värdet av det frivilliga arbetet.

Källa: SCB och Ersta Sköndal Bräcke högskola

Fördelning mellan organisationstyper

Slutligen kan vi beräkna hur det frivilliga arbetets andel av BNP fördelar sig mellan olika typer av organisationer i det civila samhället. Vad vi har gjort för att komma fram till uträkningarna nedan är att beräkna och fördela det frivilliga arbetets ekonomiska värde utifrån i vilket organisatoriskt sammanhang som det frivilliga arbetet genomförs. De två organisationsformer inom vilka det frivilliga arbetet bidrog mest till BNP år 2014 var 'Organisationer med social inriktning' och 'Idrottsorganisationer'. Dessa bidrog tillsammans med knappt 1,2 procent av BNP år 2014. Andra organisationsformer där det frivilliga arbetet bidrog mycket var 'Intresseorganisationer och fackföreningar' samt 'Fritidsorganisationer'.

Källa: SCB och Ersta Sköndal Bräcke högskola

Avslutningsvis är det viktigt att påpeka att det finns ett antal för- och nackdelar med att värdera frivilligt arbete i ekonomiska termer. Till fördelarna hör exempelvis att en ekonomisk värdering ytterligare skulle kunna synliggöra det frivilliga arbetet samt att den skulle kunna bidra till att identifiera trender och förändringar. Till nackdelarna hör

metodologiska utmaningar och föreställningar om att en ekonomisk värdering skulle kunna motverka de underliggande principerna för det frivilliga arbetet.

Modell för att värdera det frivilliga arbetet

Vi har använt oss av metoden 'the replacement cost' för att beräkna det totala ekonomiska värdet av alla arbetade timmar i Sverige under ett år i relation till svensk bruttonationalprodukt (BNP) från samma år. Det frivilliga arbetets ekonomiska värde som procent av BNP beräknas enligt följande formel:

$$V = (N * H * L) / \text{BNP}$$

V = Det frivilliga arbetets ekonomiska värde

N = Antal män och kvinnor som arbetar frivilligt

H = Antal timmar som de frivilliga arbetar per år

L = Genomsnittlig lön per timma

BNP = Bruttonationalprodukt

Uträkningen bygger på data från Ersta Sköndal Bräcke högskolas återkommande undersökning av det frivilliga arbetet i Sverige och data från Statistiska centralbyrån när det gäller exempelvis löner, pensioner, befolkning och BNP.

För år 2014 har mer uppgifter tagits fram med olika skärningar, som uppdelning på kön, organisationsform och ålder. Detta har gjort att uppgifterna för år 2014 har behövt viktas. I detta fall har den skärning som hade lägst nivå mot BNP använts, vilket var ålder, för att inte överskatta det monetära värdet av det frivilliga arbetet.

Lästips:

- ILO:s rapport för att värdera frivilligt arbete: http://www.ilo.org/global/statistics-and-databases/meetings-and-events/international-conference-of-labour-statisticians/WCMS_100574/lang--en/index.htm
- Folk i rörelse – medborgerligt engagemang 1992-2014 – Rapport från Ersta Sköndal Bräcke högskola: <http://esh.diva-portal.org/smash/get/diva2:808859/FULLTEXT01.pdf>
- SCB:s satelliträkenskaper för det civila samhället: <http://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/naringsverksamhet/naringslivets-struktur/civila-samhallet/>

- Att göra frivilligt arbete ekonomiskt värdefullt – Rapport från Ersta Sköndal Bräcke högskola på uppdrag av SCB
<http://esh.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:1268677>

Kontakt

Ersta Sköndal Bräcke högskola

Ola Segnestam Larsson

Telefon 076-503 25 62

E-post: ola.segnestam-larsson@esh.se

Statistiska centralbyrån

Mats Wagndal

Telefon 010-479 69 35

E-post: mats.wagndal@scb.se